

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
23/38

2023-05-12

Ukrainiečių kalbinės integracijos procesai Europos Sąjungos valstybėse narėse

Sėkminga iš Ukrainos atvykstančių suaugusiųjų, studentų ir vaikų integracija Europos Sąjungos valstybėse narėse priklauso nuo dviejų tarpusavyje susijusių veiksnių – kalbinių įgūdžių ir suteikiamų galimybių.

Į įvairias Europos Sąjungos valstybes nares vykstantiems ukrainiečiams reikia kalbinių įgūdžių tam, kad galėtų lengviau integruotis į visuomenės gyvenimą, susirastų tinkamą darbą, galėtų gauti kokybiškas socialines paslaugas, turėtų galimybę į kokybišką išsilavinimą tose šalyse, kuriose iš Ukrainos atvykusiems asmenims buvo suteiktas laikinas leidimas gyventi.

Pažymėtina, kad asmenims, kurie į Europos Sąjungos valstybes nares atvyksta su minimaliomis tos šalies valstybinės kalbos žiniomis, yra svarbu suteikti kokybiškas integracijos paslaugas ir užtikrinti dalyvavimą nacionalinėse integracijos programose.

Šiame darbe apžvelgiami ukrainiečių kalbinės integracijos procesai ir modeliai Europos Sąjungos valstybėse narėse (Austrijoje, Čekijoje, Estijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje). Darbe taip pat bendrai apžvelgiama ukrainiečių kalbinės integracijos situacija Europos Sąjungoje.

Įvadas

Dėl vykstančio karo Ukrainoje Europos Sąjungos šalys susiduria su didžiausiu pabėgėlių srautu. Remiantis Jungtinių Tautų pabėgėlių agentūros (UNHCR) pateikiamais duomenimis, Europoje šiuo metu yra daugiau nei 5 mln. iš Ukrainos atvykusių asmenų, kuriems buvo suteikta laikinoji apsauga ir prieglobstis Europos valstybėse¹.

2022 m. spalio 28 d. Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra kartu su Tarptautinės migracijos organizacija ir Ekonominio bendradarbiavimo bei plėtros organizacija publikavo tyrimą „Priverstinis perkėlimas iš Ukrainos: išvykimas, patirtys ir nukentėjusių gyventojų siekiai“². Pagal publikacijoje pateiktus duomenis, 50 proc. tyrime dalyvavusių respondentų nurodė, kad Ukrainoje yra įgiję pirmąją užsienio kalbos kvalifikaciją ir gali kalbėti angliškai, tačiau to neužtenka, norint priimančiojoje šalyje gyventi kokybišką gyvenimą. Svarbu paminėti ir tai, kad atliktoje apklausoje tik 4 proc. respondentų nurodė, kad gali kalbėti vokiečių kalba ir tik 1,8 proc. respondentų turi gerus olandų kalbos įgūdžius. Dar trečdalis apklausoje dalyvavusių respondentų atsakė, kad turi bendrus ribotus užsienio kalbos įgūdžius.

¹ The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

² European Union Agency for Asylum (EUAA). *Forced displacement from and within Ukraine: profiles, experiences, and aspirations of affected populations*. 2023-10-28. p. 5–48: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-11/2022_11_09_Forced_Displacement_Ukraine_Joint_Report_EUAA_IOM_OECD_0.pdf

Užsienio kalbų įgūdžių trūkumas apsunkena ne tik ukrainiečių kasdienį gyvenimą priimančiojoje šalyje, bet ir trukdo išnaudoti savo patirtį ir galimybes darbo rinkoje, socialinės apsaugos, švietimo ir kituose sektoriuose.

Atsižvelgdamos į tai, Europos Sąjungos šalys stengiasi įvairiomis programomis ir įstatymais paskatinti ir palengvinti ukrainiečių kalbinę integraciją. Pavyzdžiui, nemokami kalbos kursai iš Ukrainos atvykusiems asmenims yra teikiami beveik visose Europos Sąjungos valstybėse narėse (Airijoje, Belgijoje, Danijoje, Italijoje, Ispanijoje). Kalbų kursai taip pat yra integruojami ir į švietimo ir mokslo programas, skirtas ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams. Nepaisant to, asmenims, atvykusiems iš Ukrainos yra laisvai prieinami visi skaitmeniniai ištekliai, kuriais gali naudotis, siekiant išmokti valstybę šalies kalbą. Svarbu paminėti, kad Europos Tarybos Švietimo departamentas teikia šalims metodinę pagalbą, siekiant kad šalyse integracijos programos ir planai būtų sklandžiai įgyvendinami ir vis daugiau asmenų pasinaudotų kalbos įgūdžių lavinimo galimybėmis.

Kalbos integracijos procesai atskirose Europos Sąjungos valstybėse narėse

Austrija

Nuo karo Ukrainoje pradžios į Austriją atvyko 95 993 pabėgėliai iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga ir sudarytos visos sąlygos sklandžiai integruotis šalyje³.

Federalinė priėmimo ir paramos paslaugų agentūra (BBU) koordinuoja ir teikia pagrindinę priežiūrą ukrainiečiams, kuriems reikia pagalbos ir apsaugos. Tai apima apgyvendinimą, maistą, socialinę, medicininę ir psichologinę priežiūrą, taip pat kasdieniams poreikiams reikalingų prekių, pavyzdžiui, drabužių tiekimą ir kalbos įgūdžių lavinimą. Austrijoje iš Ukrainos atvykę asmenys turi tokias pačias teises, kaip ir Austrijos piliečiai. Šalies valdžia teikia pagalbą ir stengiasi užtikrinti visas reikalingas sąlygas tam, kad iš Ukrainos atvykę asmenys galėtų lengvai integruotis į šalies bendruomenes ir gyventi pilnavertišką gyvenimą.

Pagal Integracijos įstatymo⁴ nuostatas, ukrainiečiams yra suteikiamos galimybės nemokamai mokytis valstybinę vokiečių kalbą. Valstybinės kalbos kursai yra finansuojami Austrijos integracijos fondo ir valstybės biudžeto lėšomis. Pažymėtina, kad Austrijos integracijos fondas teikia vokiečių kalbos integracinius, bendruosius ir profesinius kursus A1 – B2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygiu. Kalbos įgūdžių lavinimo kursai yra teikiami daugiau nei 80 skirtingų vietų visoje Austrijoje. Pagal poreikį, Austrijos integracijos fondas taip pat teikia mažamečių vaikų priežiūros paslaugas visoje Austrijoje tuo metu, kai tėvai arba globėjai dalyvauja vokiečių kalbos kursų pamokose.

Priklausomai nuo federalinės žemės, asmenys, norintys mokytis vokiečių kalbos, turi užpildyti prašymo formą internetu ir ją pateikti Integracijos fondui kartu su kitais dokumentais (laikiną leidimą gyventi šalyje, socialinio draudimo dokumentus). Kalbos kursų pamokos vyksta pagal atskirų kalbos mokyklų nustatytą tvarką. Kiekvienam asmeniui, norinčiam mokytis valstybinės kalbos, reikia susisiekti su teritorine kalbos mokykla, kuri suteikia visą naudingą informaciją apie kursų trukmę, pamokų laiką ir kt. Pažymėtina, kad vokiečių kalbos pamokos yra atviros ir prieinamos visiems asmenims nuo 15 metų amžiaus.

Austrijos Integracijos fondas taip pat siūlo nemokamas kalbos kursų pamokas nuotoliniu būdu. Šios pamokos yra laisvai pasirenkamos, todėl asmuo gali pats pasirinkti jam patogų pamokų laiką. Pažymėtina, kad baigus kalbos kursus nuotoliniu būdu, kalbos kurso baigimo pažymėjimai nėra išduodami.

Kalbos kursus nemokamai taip pat teikia ir kiti privatūs kursų tiekėjai Austrijoje, siekdami bendradarbiauti ir išreikšti paramą iš Ukrainos atvykstantiems asmenims bei padėti jiems efektyviau integruotis į gyvenimą šalyje.

³ The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

⁴ *Gesamte Rechtsvorschrift für Integrationsgesetz*:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=bundesnormen&Gesetzesnummer=20009891>

Kiekvienas asmuo, baigęs kalbos kursus ir išlaikęs atitinkamo kalbos lygio egzaminą, gauna pažymėjimą, kuris patvirtina, kad asmuo baigė kalbos kursus.

Pažymėtina, kad nemokami kalbos kursai prieinami tiems asmenims, kuriems yra suteikta teisė laikinai gyventi Austrijoje iki 2024 m. kovo 4 d.

Austrijos Federalinė švietimo, mokslo ir tyrimų ministerija nurodo, kad kalbos mokymo parama taip pat teikiama vaikams, kurie priimami į visų švietimo pakopų mokyklas. Vienoda priėmimo į mokyklas tvarka galioja ir iš Ukrainos atvykstantiems vaikams. Priėmimo į mokyklas procese, vaikai privalo atlikti vokiečių kalbos mokėjimą nustatantį testą (*MIKA-D*). Kalbos testo rezultatai nurodo, kokio pobūdžio ir intensyvumo kalbinė pagalba bus teikiama būsimiems mokiniam. Austrijos mokyklose vaikams gali būti suteikiami trys pagalbos variantai⁵:

1) mokiniai, turintys minimalias vokiečių kalbos žinias, arba visai jų neturintys, privalo lankyti papildomas vokiečių kalbos pamokas, teikiamas mokykloje. Jiems per savaitę skiriama 15 val. (pradinėse klasėse) arba 20 val. (nuo pagrindinių iki vidurinių klasių) intensyvių vokiečių kalbos papildomų pamokų;

2) mokiniai, jau turintys tam tikrų vokiečių kalbos įgūdžių ir žinių, tačiau dar negalintys pilnu pajėgumu lankyti įprastų pamokų vokiečių kalba, privalo lankyti papildomas vokiečių kalbos pamokas ne mažiau nei 6 valandas per savaitę;

3) mokiniai, turintys pakankamas vokiečių kalbos žinias gali lankyti įprastas pamokas mokyklose bei gauti papildomas vokiečių kalbos pamokas, jeigu yra toks poreikis. Atsižvelgiant į individualius pagalbos poreikius ir mokyklos organizacinius reikalavimus, mokiniai privalo ir toliau gauti (integracinę arba papildomą) pagalbą mokyklose.

Kiekvieno semestro pabaigoje mokinių kalbos įgūdžiai dar kartą įvertinami naudojant *MIKA-D* kalbos testus. Atsižvelgiant į pakartotinio kalbos testo rezultatus, mokiniai gali būti perkelti iš vienos kalbinės pagalbos formos į kitą.

Čekija

Nuo karo Ukrainoje pradžios, šalies teritorijoje užregistruoti 504 107 pabėgėliai iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga⁶.

Čekijos Švietimo, jaunimo ir sporto ministerija bendradarbiaudama su Darbo ir socialinių reikalų departamentu, koordinuoja kalbinės pagalbos organizavimą iš Ukrainos atvykusiems asmenims. Nuo 2023 m. kovo 1 d. šalyje įsigaliojo naujai patvirtinta čekų kalbos kursų teikimo tvarka, siekiant lengviau integruoti atvykusius asmenis. Pažymėtina, kad nauja tvarka įsigaliojo visose akredituotose viešosiose ir privačiose kalbų mokyklose⁷.

Čekų kalbos kursus suaugusiems teikia regioniniai integracijos centrai, nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių administracijos. Čekų kalbos kursai iš Ukrainos atvykusiems asmenims yra nemokami ir finansuojami Užimtumo veiksmų programos lėšomis. Išimtiniais atvejais, teritorinis integracijos centras gali paprašyti sumokėti kurso užstatą, kuris privalo būti gražintas išklaudus 70 proc. viso kurso pamokų. Pavyzdžiui, Prahos savivaldybės teritorijoje, asmenys turi sumokėti 2 000 CZK užstato mokėstį prieš pradėdami kalbos kursus. Pažymėtina, kad čekų kalbos kursus šalyje taip pat organizuoja akredituotos komercinės įmonės, kurios bendradarbiaudamos kartu su šalies institucijomis, gali teikti nemokamus kalbos kursus iš Ukrainos atvykusiems asmenims.

Pagal patvirtintą naują kalbos kursų teikimo tvarką, ukrainiečiai, turintys laikiną leidimą gyventi šalyje, gali prisijungti į nemokamas kalbos mokymo klases, siekiant greitesnės integracijos į visuomenę.

Čekijoje integracijos centrai ir kitos akredituotos mokyklos teikia čekų kalbos pagrindinius, tęstinius ir pažengusiuosius kursus A1 – B1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygiu. Teorinio kalbos

⁵ *Ukrainische Schülerinnen und Schüler an österreichischen Schulen:*

<https://rundschriften.bmbwf.gv.at/rundschriften/?id=1046>

⁶ The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

⁷ *Podmínky akreditace pro rekvalifikační kurz českého jazyka jako cizího jazyka M1 – základní modul:*

https://www.msmt.cz/uploads/231/Rekvalifikace/Rekvalifikacni_kurz_cj_pro_cizince_zakladni_kurz_1.3.2023.docx

mokymo apimtis gali siekti nuo 60 iki 120 akademinių valandų, priklausomai nuo pasirinkto kalbos lygio. Kalbų mokymo įstaigos gali pasirinkti, koku būdu bus teikiamos paslaugos, t. y., pamokos klasėse, nuotoliniu būdu arba mišriu variantu (kai mokymas vyksta klasėse ir nuotoliniu būdu).

Kiekvienas asmuo, baigęs kalbos kursą ir išlaikęs atitinkamo kalbos lygio egzaminą, gauna pažymėjimą, kuris patvirtina, kad asmuo baigė kalbos kursą.

Pažymėtina, kad čekų kalbos egzaminas A2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygiu, yra viena iš sąlygų, norint gauti nuolatinę gyvenamąją vietą Čekijoje. Taip pat čekų kalbos egzaminas B1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygiu, yra viena iš sąlygų, norint gauti Čekijos pilietybę.

Svarbu paminėti ir tai, kad kiekvienas regioninis integracijos centras taip pat siūlo nemažai interaktyvių kalbos mokymosi priemonių. Pavyzdžiui, Pietų Moravijos regiono užsieniečių integracijos centras siūlo iš Ukrainos atvykusiems asmenims ir jų šeimoms naudotis įvairiomis mobiliosiomis programėlėmis ir internetinėmis knygomis bei puslapiams, kurie gali padėti išmokti pradinį čekų kalbos principus⁸.

Remiantis Švietimo įstatymo nuostatomis⁹, vaikai, atvykę iš Ukrainos, turi teisę mokytis panašiomis sąlygomis kaip ir Čekijos piliečiai, o priėmimo sąlygos – vienodos. Pažymėtina, kad vaikai privalo pradėti lankyti mokyklą ne vėliau kaip per 90 dienų nuo laikinosios apsaugos suteikimo dienos. Be privalomo mokyklos lankymo Čekijoje (būnant šalyje ilgiau nei 90 dienų), naujai atvykę moksleiviai iš Ukrainos taip pat gali tęsti švietimo programą nuotoliniu būdu, kurią teikia Ukrainos švietimo įstaiga. Pagal Švietimo įstatymą, vaikams visuose mokymosi etapuose gali būti suteikiama papildoma integracinė kalbos mokymo programa:

1) ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovas privalo sudaryti kalbos mokymo grupę ir užtikrinti, kad vaikai ne mažiau nei 60 min. per savaitę gautų čekų kalbos integracijos pamokas;

2) pradinio ugdymo įstaigas lankantys mokiniai turi galimybę nemokamai mokytis čekų kalbos įvairiose šalies kalbų mokyklose;

3) vidurinio ugdymo įstaigas lankantys mokiniai turi galimybę pasinaudoti mokyklos teikiamomis konsultacijų centro metodinėmis medžiagomis, nemokamai mokytis čekų kalbos įvairiose šalies kalbų mokyklose ir namuose.

Estija

Nuo karo Ukrainoje pradžios į Estiją atvyko 44 739 pabėgėliai iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga ir sudarytos visos sąlygos sklandžiai integruotis šalies viduje¹⁰.

2022 m. birželio 26 d. Estijos vidaus reikalų ministerija patvirtino Adaptacijos programą¹¹, skirtą remti naujų imigrantų migracijos procesą ir adaptaciją, suteikiant jiems žinių apie valstybės ir visuomenės funkcionavimą, kasdienį gyvenimą, darbą, mokslą ir skatinant mokytis estų kalbos.

Pagal Adaptacijos programos nuostatas, į Estiją atvykę asmenys iš Ukrainos turi visas sąlygas mokytis estų kalbos ir efektyviau integruotis į šalies visuomenę. Estijos integracijos fondas kartu su estų kalbos namais organizuoja ir teikia pradinio lygio estų kalbos mokymosi galimybes iš Ukrainos atvykusiems asmenims. Registruotis į šiuos estų kalbos kursus gali asmenys, turintys leidimą gyventi Estijoje. Pažymėtina, kad šie asmenys taip pat turi elektroniniu paštu gauti asmeninį pranešimą apie galimybę dalyvauti kalbos kursuose. Estijos integracijos fondas teikia A1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygio kursus, kurių apimtis ne mažesnė kaip 100 akademinių valandų. Kalbos įgūdžių lavinimo pamokos organizuojamos tiek gyvai, tiek nuotoliniu būdu, todėl asmuo gali pasirinkti jam patogesnę mokymosi variantą.

Svarbu paminėti ir tai, kad Integracijos fondo darbuotojai ir estų kalbos namų pedagogai teikia konsultacijas ir nuotolinę pagalbą asmenims, savarankiškai pradėjusiems mokytis estų kalbą. Pedagogai teikia praktinius patarimus dėl kalbos lygio pasirinkimo, planavimo, teikia pagalbą

⁸ Centrum pro cizince Jihomoravského kraje. *Mohlo by vás zajímat*. 2023-05-10:

<https://www.cizincijmk.cz/cs/ukrinfo/vyuka-cestiny/>

⁹ Školský zákon: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

¹⁰ The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09:

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

¹¹ *Kohanemisprogramm*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/122062022015>

mokomąją medžiagą ir konsultuoja dėl švietimo metodų pasirinkimo. Pedagogai supažindina asmenis su savarankiško mokymosi galimybėmis ir medžiaga, atsako į klausimus, kilusius savarankiško mokymosi metu. Nuotolinės konsultacijos trunka iki 60 min. ir vyksta iš anksto suplanuotu laiku. Nuotolinėse konsultacijose vienu metu gali dalyvauti ne daugiau kaip 10 asmenų.

Estijos nacionalinis nedarbo fondas taip pat teikia nemokamas estų kalbos pamokas nuotoliniu būdu tiems asmenims, kurie yra gavę laikinąją apsaugą ir yra užsiregistravę šalyje kaip bedarbiai. Asmenims yra suteikiama prieiga prie edukacinių elektroninių platformų „Lingvist“ ir „Keelekklik“ išteklių, kuriuose estų kalbos galima mokytis savarankiškai. Pažymėtina, kad savarankiškai estų kalbą lavinantys asmenys privalo baigti A1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygio kursą, kurio apimtis ne mažesnė kaip 100 akademinų valandų.

Estų kalbos mokymus A1 – B2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygiais taip pat siūlo ir privačios kalbų mokyklos, veiklą vykdančios Estijoje.

Viešosiose kalbų mokymo institucijose, ukrainiečiai gali nemokamai mokytis estų kalbą, kadangi pradinio lygio mokymų išlaidos yra padengiamos iš valstybės biudžeto. Kiekvienas asmuo, baigęs kalbos kursus ir išlaikęs atitinkamo kalbos lygio egzaminą, gauna pažymėjimą, kuris patvirtina, kad asmuo baigė kalbos kursus.

Remiantis Adaptacijos programos nuostatomis, vaikai, atvykę iš Ukrainos, turi teisę mokytis vienodomis sąlygomis kaip ir Estijos piliečiai. Pažymėtina, kad vaikai privalo pradėti lankyti mokyklą nedelsiant po to, kai gaunamas laikinosios apsaugos dokumentas ir leidimas gyventi šalyje. Kiekviena šalies teritorijos savivaldybė teikia konsultacijas dėl greitesnio ir efektyvaus vaikų integravimo į šalies švietimo sistemą. Iš Ukrainos atvykę vaikai turi dalyvauti pamokose, kurios dėstomos estų kalba. Tokiu būdu siekiama užtikrinti spartesnę jų integraciją į visuomenę. Nepaisant to, vaikai nuo 7 iki 17 metų amžiaus iš valstybės biudžeto gali gauti vienkartinę stipendiją, kurios dydis siekia 165 EUR. Ši stipendija yra tikslinė ir skirta estų kalbos pamokoms ir bendrų kalbinių žinių lavinimui. Pažymėtina, kad norint gauti šią vienkartinę stipendiją, vaikas turi būti įrašytas į gyvenamosios vietos registrą pagal savivaldybę.

Lenkija

Nuo karo Ukrainoje pradžios, šalies teritorijoje užregistruotas 1 583 563 pabėgėliai iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga¹².

Lenkijoje kiekviena administracinės teritorijos savivaldybė koordinuoja ir vykdo ukrainiečių integracijos programas, siekiant greitai ir efektyviai suteikti visą pagalbą ir informaciją atvykėliams, kurie turi teisėtą prieglobstį patvirtinančius dokumentus.

2022 m. kovo 12 d. Vyriausybė patvirtino įstatymą dėl pagalbos teikimo Ukrainos piliečiams, susijusiems su ginkluotu konfliktu šios valstybės teritorijoje¹³. Remiantis šiuo įstatymu, Lenkijoje buvo įsteigtas Valstybinio plėtros banko paramos fondas, kuris teikia finansinę paramą asmenims, siekiantiems gauti kvalifikuotus lenkų kalbos įgūdžius. Pagal pagalbos teikimo Ukrainos piliečiams įstatymo nuostatas, paramos fondo lėšomis gali būti finansuojamos lenkų kalbos kursų pamokos gydytojo ir odontologo, slaugytojų bei akušerių profesijas turintiems asmenims. Kitų profesijų asmenims, kalbos finansavimas šiuo įstatymu nėra nustatytas.

Nepaisant to, didelė Lenkijos akademinė, privačių ir valstybinių kalbos mokyklų bendruomenės dalis susivienijo ir savo iniciatyva siūlo nemokamas lenkų kalbos pamokas asmenims, atvykusiems iš Ukrainos. Šalies edukacinėje platformoje „NAVOICA“ paskelbtas atviras ir nemokamas lenkų kalbos kursas, kuris prieinamas nuotoliniu būdu. Šio edukacinio įrankio tikslas – ne tik pagerinti kalbos žinias, bet ir padėti greitai prisitaikyti prie naujo gyvenimo būdo Lenkijoje. Edukacinės platformos pamokose daugiausia dėmesio skiriama toms kalbos sritims ir gyvenimiškoms situacijoms, kurios yra ypač naudingos į Lenkiją atvykstantiems žmonėms. Kursuose pateikiama

¹² The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

¹³ *Pomocą obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa*: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/pomoc-obywatelom-ukrainy-w-zwiazku-z-konfliktem-zbrojnym-na-terytorium-19216115>

daug informacijos apie lenkų mentalitetą, tradicijas ir papročius, taip pat apie tai, kaip elgtis kasdienio gyvenimo situacijose. Pažymėtina, kad tie asmenys, kurie nori mokytis šiuose kursuose, privalo mokėti lenkų kalbą bent A1 lygiu. Kursą sudaro 24 pamokos, apimančios skaitymo, kalbėjimo, rašymo ir gramatikos sritis. Kiekvienas kursą baigęs asmuo, galutinio egzamino metu surinkęs ne mažiau kaip 51 proc. taškų gauna kalbos kursų baigimą patvirtinantį dokumentą.

Svarbu paminėti, kad kiekvienoje savivaldybėje taip pat organizuojami nemokami lenkų kalbos kursai. Pavyzdžiui, daugiakultūrinis centras¹⁴ Varšuvoje teikia nemokamus lenkų kalbos A2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygio kursus. Šie kursai vyksta kontaktiniu būdu klasėse. Lenkų kalbos institutas teikia visų kalbos lygių nuotolines lenkų kalbos pamokas. Taip pat Varšuvos universitetas teikia kalbos kursus vyresniems nei 16 metų amžiaus asmenims. Poznanėje vykdomas projektas, kurio metu teikiami nemokami lenkų kalbos kursai iš Ukrainos atvykusioms mamoms ir vaikams. Kiekvienoje savivaldybėje asmenys turi susisiekti su kalbos mokymo paslaugas teikiančiomis institucijomis tam, kad būtų įtraukti į besimokančiųjų asmenų sąrašus.

Lenkijoje taip pat yra ir mokamų kalbos kursų, skirtų asmenims, atvykusiems iš Ukrainos. Lenkijos Ukrainos fondas organizuoja lenkų kalbos kursus, kurių trukmė – iki 4 mėnesių (128 akademinės valandos). Mokymosi procesas vyksta gyvai, dalyvaujant grupėse iki 15 asmenų. Kiekvienas asmuo, dalyvaujantis kursuose yra aprūpinamas reikiama mokymosi medžiaga. Pažymėtina, kad už visą 128 valandų kalbos kursą asmenys turi sumokėti 384 PLN. Viena pamoka kainuoja 3 PLN¹⁵.

Lenkijos Švietimo įstatymas¹⁶ nustato, kad asmenys, kurie nėra Lenkijos piliečiai, valstybinėse ir privačiose ikimokyklinio ugdymo, pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo institucijose taip pat kaip ir Lenkijos piliečiai, privalo mokytis iki 18 metų amžiaus. Pagal Švietimo įstatymą, vaikai į ugdymo įstaigas gali būti priimami per mokslo metus, o klasė, į kurią jie pateks, nustatoma pagal bendrą užsienyje baigtų mokslo metų skaičių. Pažymėtina, kad pamokos vyksta lenkų kalba. Vaikai, atvykę iš Ukrainos ir nemokantys lenkų kalbos, turi lankytis mokykloje organizuojamus parengiamuosius kursus, kurių metu vaikui yra suteikiamos lenkų kalbos pamokos ir kita integracijai naudinga informacija bei žinios. Taip pat vaikai ir moksleiviai, kurie nemoka lenkų kalbos arba moka ją nepakankamu lygiu, turi teisę į papildomą ir nemokamą lenkų kalbos mokymą, trunkantį ne ilgiau kaip 24 mėnesius ir ne mažiau kaip 6 valandas per savaitę. Šias pamokas taip pat teikia ir organizuoja ugdymo įstaigų administracijos. Nustatyta, kad vaikai ir mokiniai taip pat turi teisę gauti papildomą mokytojo padėjėjo pagalbą pamokų metu, kuria jie gali naudotis ne ilgiau kaip 12 mėnesių.

Prancūzija

Nuo karo Ukrainoje pradžios į Prancūziją atvyko 118 994 pabėgėliai iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga ir sudarytos visos sąlygos sklandžiai integruotis šalies viduje¹⁷.

Prancūzija, nelikdama abejinga iš Ukrainos atvykstantiems asmenims, teikia jiems socialinę pagalbą, siekiant užtikrinti sklandžią integraciją į šalies visuomenę. 2023 m. gegužės 8 d. Prancūzijos vidaus reikalų ir užsienio ministerija patvirtino Įsakymą dėl kalbų mokymo laikinosios apsaugos gavėjams¹⁸. Siekiama, kad šis įstatymas padės paskatinti iš Ukrainos atvykusių asmenų integraciją būtent per kalbos žinių tobulinimą.

Pagal įsakymo nuostatas, Prancūzijos imigracijos ir integracijos biuras yra atsakingas už nemokamų kalbos kursų teikimą, finansavimą ir priežiūrą Prancūzijos teritorijoje. Kalbos kursų išlaidos yra finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis. Pažymėtina, kad Prancūzijos imigracijos ir integracijos biuras, viešojo pirkimo procedūros būdu, atranka akredituotus kalbų mokymo paslaugų

¹⁴ Centrum Wielokulturowe: <https://centrumwielokulturowe.waw.pl/>

¹⁵ Fundacja Ukraina: <https://fundacijaukraina.eu/kursy-jezyka-polskiego-lets-mow/>

¹⁶ Prawo oświatowe: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-oswiatowe-18558680/art-165>

¹⁷ The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

¹⁸ *Arrêté du 3 mai 2022 relatif à la formation linguistique des bénéficiaires d'une protection temporaire*: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000045767218>

tiekėjus, o jų sąrašas yra pateikiamas savivaldybių teritorijose gyvenantiems ukrainiečiams, kurie gali pasirinkti kalbos mokymo įstaigą.

Įsakyme dėl kalbų mokymo laikinosios apsaugos gavėjams numatyta, kad asmenys, atvykę iš Ukrainos ir turintys laikiną leidimą gyventi šalyje, turi teisę dalyvauti 100 arba 200 akademinių valandų prancūzų kalbos kursuose, kad įgytų A1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygį. Asmenys taip pat turi teisę dalyvauti 100 akademinių valandų kalbos kursuose, kad įgytų A2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygį ir 100 valandų trukmės kursuose, kad įgytų B1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygį. Pažymėtina, kad kiekvienas laikinosios apsaugos gavėjas gali baigti tik vieną mokymo kursą kiekvienam kalbos lygiui. Prieš pradėdant dalyvauti kalbos kursų užsiėmimuose, asmuo privalo atlikti prancūzų kalbos rašytinių ir žodinių įgūdžių vertinimą, kurio tikslas – nustatyti asmens kalbos įgūdžių lygį ir rasti tinkamą mokymo grupę.

Prancūzijos Skaitmeninis universitetas ir kitos edukacinės platformos taip pat siūlo nemokamas internetines prancūzų kalbos kursų pamokas, kurios apima A1 – B1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygio pamokas, specializuotas prancūzų kalbos praktines užduotis, žodžių žodyną ir kt. Šios pamokos yra teikiamos nuotoliniu būdu, todėl asmuo gali pats pasirinkti jam patogų laiką ir vietą mokytis kalbos.

Specialiosios mobiliosios programėlės ir nacionalinių bibliotekų išteklių duomenų bazėse taip pat teikiamos nemokamos prancūzų kalbos kursų pamokos¹⁹.

Kiekvienas asmuo, baigęs sertifikuotus kalbos kursus, gauna pažymėjimą, kuris patvirtina, kad asmuo baigė kalbos kursus.

Prancūzijos Europos ir užsienio reikalų ministerija, nuo 2023 m. vykdomi aukštųjų mokyklų studentų integravimo programą „Nepaprastoji padėtis Ukrainoje“, skyrė finansavimą intensyvioms prancūzų kalbos pamokoms. Studentai, atvykę iš Ukrainos ir norintys tęsti aukštąjį mokslą Prancūzijoje, gali dalyvauti 8 mėn. trukmės intensyviuose prancūzų kalbos mokymuose. Prancūzų kalbos mokymų laikotarpiu, studentai turi ne mažiau kaip 18 valandų per savaitę tiesioginių kalbos pamokų ir papildomai 5 valandas per savaitę skirti kultūrinės veiklos ir ugdymo stebėjimo užsiėmimams. Ši programa palengvina paramos gavėjų integraciją ir sėkmingą studijų pradžią Prancūzijoje. Kiekvienas kursą baigęs ir galutinį egzaminą išlaikęs studentas, gauna tarptautinį kalbos mokėjimo pažymėjimą²⁰.

Švietimo kodeksas²¹ nustato, kad teisę į ikimokyklinį, pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turi visi Prancūzijos ir iš kitų valstybių atvykę vaikai pagal vienodą tvarką. Prancūzijoje valstybinė mokykla yra nemokama, o mokslas yra privalomas visiems mokyklinio amžiaus vaikams. Mokymo įstaigos privalo iš kitų šalių atvykstantiems mokiniams suteikti galimybę mokytis prancūzų kalbą ir užtikrinti papildomas bei sustiprintas prancūzų kalbos pamokas, atsižvelgiant į mokinių poreikius ir jų turimus kalbos įgūdžius.

Vokietija

Nuo karo Ukrainoje pradžios į Vokietiją atvyko 934 420 pabėgėlių iš Ukrainos, kuriems buvo suteikta laikina apsauga²².

Pagal Vokietijos Federalinį užsieniečių gyvenimo, ekonominės veiklos ir integracijos įstatymą²³, iš kitų valstybių atvykusių asmenų integracijos procesus sudaro pagrindinis integracijos

¹⁹ Ministère de l'intérieur et des outre-mer. *Une offre de formation en ligne pour apprendre le français et mieux connaître les valeurs et le fonctionnement de la société*. 2023-03-17: française:

<https://www.interieur.gouv.fr/actualites/dossiers/situation-en-ukraine/offre-de-formation-en-ligne-pour-apprendre-francais-et>

²⁰ Campus France. *Le ministère français de l'Europe et des Affaires étrangères lance un programme d'urgence pour la formation en français des étudiants ukrainiens qui résident en France*: <https://www.campusfrance.org/fr/lancement-du-programme-d-urgence-de-formation-en-francais-pour-les-etudiants-ukrainiens>

²¹ Code de l'éducation: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071191/LEGISCTA000006151327/

²² The United Nation Refugee Agency (UNHCR). *Operational data portal: Ukraine refugee situation*. 2023-05-09: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

²³ *Aufenthaltsgesetz*:

kursas. Integracijos kurso tikslas – sėkmingai mokytis užsieniečius vokiečių kalbos, kultūros ir istorijos. Asmenims, atvykusiems iš Ukrainos, yra suteikiamos galimybės nemokamai mokytis valstybinę vokiečių kalbą tada, kai:

- 1) asmuo negali susikalbėti su kitais asmenimis ieškant darbo ar kitos socialinės pagalbos;
- 2) neturi pakankamų vokiečių kalbos įgūdžių po to, kai asmeniui yra išduodamas leidimas gyventi šalyje;
- 3) asmuo dalyvauja socialinės paramos programose.

Federalinė Vyriausybė, bendradarbiaudama kartu su Federaline vidaus reikalų ministerija ir Federaliniu migracijos bei pabėgėlių biuru, koordinuoja, teikia bei vykdo integracijos programas kartu su nemokamomis vokiečių kalbos pamokomis.

Nemokamus vokiečių kalbos kursus visose federacinėse žemėse teikia specializuoti viešieji švietimo centrai. Kalbos kursai Vokietijoje yra suskirstytas į pagrindinius ir išplėstinius kalbos kursus (nuo A1 iki B1 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygių). Mokyklos vienu kursų metu gali priimti iki 600 asmenų, norinčių mokytis vokiečių kalbą. Pažymėtina, kad esant poreikiui, viešieji švietimo centrai gali suteikti mažamečių vaikų priežiūros paslaugas visoje Vokietijoje tuo metu, kai tėvai arba globėjai dalyvauja vokiečių kalbos kursų pamokose. Asmenys, atvykę iš Ukrainos, turi teikti prašymą Federaliniam migracijos ir pabėgėlių biurui, kuris priskiria švietimo centrą pagal gyvenamąją vietą. Švietimo centrų teikiamos kalbos pamokos vyksta gyvai, o kiekvienas asmuo, baigęs sertifikuotus kalbos kursus, gauna pažymėjimą ir mokymosi faktą patvirtinantį dokumentą.

Vokietijoje taip pat veikia nacionalinis internetinis „VHS mokymosi puslapis“, kuriame asmenys gali savarankiškai mokytis vokiečių kalbos nuo A1 iki B2 bendrųjų Europos kalbų mokėjimo lygių. Naudojant šią platformą, visą mokymosi procesą prižiūri ir koordinuoja paskirti dėstytojai, kurie teikia konsultacinę pagalbą kurso metu. Edukacinė platforma yra patogi naudotojui, kadangi ją galima pasiekti iš išmaniojo telefono, nešiojamo kompiuterio ir kt. elektroninių prietaisų. Pažymėtina, kad edukacinė platforma yra nemokama, o jos veiklą ir išlaikymo išlaidas finansuoja Federalinė švietimo, mokslo ir tyrimų ministerija²⁴.

Iš Ukrainos atvykę asmenys taip pat turi galimybę mokytis vokiečių kalbos privačiose ir akredituotuose kalbos mokymo įstaigose, pirkti mokymo paslaugas iš privačių mokytojų ir kalbos specialistų bei naudoti kitus elektroninius mokymosi išteklius.

Teisę į ikimokyklinį, pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turi visi vaikai, atvykę iš Ukrainos. Pažymėtina, kad kiekvienoje federacinėje žemėje mokyklų lankymas skiriasi. Pavyzdžiui, Berlyne privalomas mokslas taikomas iš karto, kai vaikams suteikiama teisė gyventi Vokietijoje. Bavarijoje ir Tiuringijoje vaikai į mokyklas gali eiti tik po trijų mėnesių nuo leidimo gavimo. Pažymėtina, kad taip pat daugumoje federacinių žemių vaikai, prieš pradėdami eiti į bendras pamokas mokyklose, privalo lankyti paruošiamąsias arba integracines klases, kuriose intensyviai mokosi vokiečių kalbos²⁵.

Parengė
Informacijos ir komunikacijos departamento
Tyrimų skyriaus
Patarėja Laura Švelnytė
Tel. (8 5) 239 6173, el. p. laura.svelnyte@lrs.lt

https://www.gesetze-im-internet.de/aufenthg_2004/BJNR195010004.html#BJNR195010004BJNG001102310

²⁴ Lernportal:

<https://www.vhs-lernportal.de/wws/9.php#/wws/home.php?sid=15095343105685373818630865232149077782981191462834361468386388638460S285e623c>

²⁵ Informationsverbund Asyl und Migration. *Recht auf Bildung für Flüchtlinge*. 2016. p. 15–21:

https://www.asyl.net/fileadmin/user_upload/pdf_2018/BroschuereBildung2016fin.pdf

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2023